

## **Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Tutumları**

Miray Özözen Danacı<sup>1</sup> Nuray Eran<sup>2</sup> Zeynep Çetin<sup>3</sup> Özge Pınarcık<sup>4</sup> Muhammed Bahtiyar<sup>5</sup>

<sup>1</sup> Düzce Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Programı, Düzce

<sup>2</sup> M.E.B. Çilimli Anaokulu

<sup>3</sup> Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi, Ankara

<sup>4</sup> Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Okul Öncesi Öğretmenliği, Düzce

<sup>5</sup> Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü, Düzce

### **Özet**

Çokkültürlü eğitim; etnik, din, ırk, dil, cinsiyet, yaşam bölgesi gibi kültürel özelliklere bağlı farklılıkların olduğu durumlarda, kimlik çatışması ve güç erkini azaltmak için, toplumun farklı kültürel özelliklerine hitap eden eğitim felsefesi ve uygulamalarının örgün eğitime yansıtılması ve kültürel çeşitliliği teşvik etmek için demokratik değerlere dayalı eğitim eşitliğini sağlayan karma okul iklimi olarak tanımlanmaktadır. Çok kültürlü eğitim anlayışının örgün eğitimin erken dönemlerinde ele alınmasının öneminden yola çıkılarak ele alınan bu çalışma okul öncesi öğretmenlerinin çok kültürlü eğitime yönelik algısal olarak bilgi seviyelerini ve tutumlarını incelemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmanın evrenini Düzce ilinde yer alan okul öncesi öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Düzce ilinde resmi anaokulu ve anasınıflarında görevli 5 erkek ve 86 bayan olmak üzere 91 okul öncesi öğretmenleri oluşturmaktadır. Nicel desende oluşturulan çalışmada Joseph G. Ponterotto (1998) ve arkadaşları tarafından geliştirilen Öğretmenlerin Çokkültürlü Eğitim Tutum Ölçeği (ÖÇTÖ) kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen verilere göre öğretmenlerin lisans eğitimlerini aldıkları üniversitenin bulunduğu bölge, mesleki kıdem, boş zamanlarında yaptıkları etkinlikler, görevli oldukları okulun köy ya da merkezde olması durumlarına göre çok kültürlü eğitime yönelik bakış açıları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda farklı değişkenler ele alınarak öğretmenlerin eğitim sürecinde çokkültürlü eğitim uygulamalarına yönelik çeşitli çalışmalar yapmaları konusunda yönlendirilmelerinin farklı bakış açılarına yönelik eğitim iklimi oluşturmada faydalı olabileceği düşünülmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Okul öncesi öğretmen, çok kültürlülük, eğitim

**Sorumlu Yazar:** Miray Özözen Danacı, Düzce Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Programı, mirayozozen@duzce.edu.tr  
*Original Research*

## **The Preschool Teachers' Attitudes About Education of Multiculturalism**

### **The Preschool Teachers' Attitudes About Education of Multiculturalism**

Miray Özözen Danacı<sup>1</sup> Nuray Eran<sup>2</sup> Zeynep Çetin<sup>3</sup> Özge Pınarcık<sup>4</sup> Muhammed Bahtiyar<sup>5</sup>

<sup>1</sup> Düzce University, School of Health Services, Program of Child Development, Duzce

<sup>2</sup> Ministry of National Education. Çilimli Nursery

<sup>3</sup> Hacettepe University, Faculty of Health Sciences, Department of Child Development, Ankara

<sup>4</sup> Duzce University, Faculty of Education, Department of Primary Education, Early Childhood Education, Duzce

<sup>5</sup> Düzce Üniversitesi, Faculty of Education, Department of Psychological Counselling and Guidance, Duzce

---

#### **Abstract**

Multicultural education; ethnicity, religion, race, language, gender, where cultural properties due to differences such as the living area, to reduce identity conflicts and power sooner quinidine, society, philosophy of education that appeal to different cultural characteristics and be reflected in the formal education of the application and based on democratic values, to promote cultural diversity equality training which is defined as a mixed school climate. This study was conducted to determine the pre-school teachers in multiculturalism and cognitive levels of knowledge and attitudes of multicultural education. The study population consisted of teachers in pre-school located in Düzce. The sample of the study in Düzce province in formal kindergarten and kindergarten assistants, including 5 men and 86 women constitute 91 pre-school teachers. Joseph research within the framework of quantitative research methods Ponterotto G. (1998) led a group of researchers developed by the Multicultural Education Teacher Attitudes (OCTO) is used. Research has established formal working group of kindergarten and pre-school teachers working in kindergarten. The study was carried out with the teacher. The scale used in this study, Cronbach alpha reliability coefficient of .74 bulunarak as is provided for translation and language validity. Factor analysis showed that the scale of the one-dimensionality of supported theoretically predicted. Age according to the result, graduated region where the school is located, where the school their seniority and job place and according to the cultural structure of the occurrence of settlement of prior training for the various variables was examined whether there is a difference. As a result, the location of the school they graduated teachers, seniority, school, depending on whether they work in the province or district was found that differences in the approach to multicultural education.

**Keywords:** *Preschool teachers, multicultural, training*

---

**Corresponding Author:** Miray Özözen Danacı, Düzce Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Programı, mirayozozen@duzce.edu.tr

### **Giriş**

Gelişen hızlı ilerleyen dünyada teknolojiyle birlikte paralellik gösteren toplumsal ilişkiler uluslararası seviyelere ulaşmıştır. Kültürlerin çok olması çeşitlilik barındıran ortamların arasında iletişimi beraberinde getirmiştir. Aynı coğrafya üzerinde bulunan ortak yaşantı ve inanca sahip insanların bir arada yaşaması birbirleriyle uyum içerisinde yaşayabilmelerini gerekli kılmıştır. Bunun için eğitim programlarında çok kültürlü eğitim çalışmalarına yer verilmesiyle, insanların farklı kültürlere karşı hoşgörü içerisinde olmalarını ve onlara saygı duymasını sağlayacaktır (Tuzcuoğlu & Betül-Tunç, 2014).

İnsanlar doğumdan itibaren çevre ile iletişim halindedir. Çevresinde gelişen olayları anlayarak nesnelere tanıyarak yaşadığı toplumda var olabilmek için o kültürün dilini kullanmak zorundadır. Düşünürler dili değişik şekilde tanımlamışlardır. Platon dili “kendi özel düşüncelerini sesin yardımı ile aktarabilme” olarak ifade ederken, Martiel, “insanın kendi bilgi ve deneyimlerini, her toplumda bir başka biçimde açıkladığı bir bildirişme aracı” olarak dile getirmişlerdir (Aksan, 2000).

Bireylere erken yaşlarda dil, din, kültür, etnik köken, sınıf ve sosyal gibi farklılıkların öğretilmesi, onların ileriki zamanlarda küreselleşmiş toplumda etkili bir birey olarak yetişmelerinde faydalı olacağı gibi bu farklılıkların olmaması halinde toplumlarda kutuplaşma, insanların birbirleriyle etkileşimlerinin olmaması veya kopması ve bu nedenle de toplumdan uzaklaşmasına sebep olmaktadır (Gay, 1994). Küçük yaşlardan itibaren çocuklara sınıfsal ve etnik ayrılıkların yansıtılması ileriki yaşantılarında bu durum daha olumsuz hale gelerek, bireyin yaşantısında rastlanabilir (Fritzsche, 2001).

Çok uluslu ülkelerde çok kültürlü eğitim uygulamalarının eğitim programlarında okul öncesi eğitim kurumlarında başlamasına zemin hazırlanmasında karşılanması mümkün olan gereksinimlerin ortaya çıkmasıyla neden olmuştur (Güven, 2005). Bu gelişmeler doğrultusunda farklı kültürel ve etnik yapıdaki grupların birlikte yaşadığı Amerika’daki bazı üniversiteler ve kolejlerde ders olarak okutulması gündeme gelmiş ve çok kültürlü eğitimle ilgili öğrencilerin en az bir ders almalarını istemiştir (Diaz, 1994). Özellikle son 20 yılda çok kültürlü eğitim uygulamalarında dünyada artış olduğu görülmüştür (Cırık, 2008).

Çok kültürlü eğitim ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, yakın tarihli olmaları nedeniyle çalışmalarının yeterli düzeyde olmadığı ve daha yeni çok kültürlü eğitimin fark

edildiği anlaşılmaktadır. Çok kültürlü eğitim konusunda en önemli konunun etnik sorunlar, önyargı ve bilgi eksikliği olduğu görülmektedir. Bu durum Yazıcı ve arkadaşlarının (2009) çalışmasında da ortaya konmuştur. Oysaki çok kültürlü eğitim sadece etnik sorunlarla ilişki, önyargı ve bilgi eksikliği değil ayrıca toplumsal kültür, din, sosyal grup ve cinsiyet farklılığından kaynaklanan boyutları da vardır. Altaş'ın (2003) çok kültürlü eğitim programlarında din eğitimini amaç, ilke, yaklaşımı açısından ele almış, Cırık (2008), Bulut & Başbay (2014), ise çok kültürlü eğitim ortamlarının düzenlenmesi ve öğretmenlerin sahip olması gereken yeterlikleri ortaya koymuşlardır.

Alanyazında yapılan çalışmalar incelendiğinde; çok kültürlü eğitimle ilgili ülkemizdeki çalışmalar yok denecek kadar azdır. Öğretmenlerin çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarına ilişkin araştırmalarda 1997-2001 yılları arasındaki zaman diliminde önemli artışların olduğu görülmektedir. Valentiin, (2006) & Middleton, (2001) yaptıkları çalışmalarda öğretmen adaylarının kültürel farklılıklar karşısındaki söylemleri, tutum ve inançlarında olumlu düzeyde değişikliklerin olduğu belirlenmiştir. Gasbarro & Matthews (1994) araştırmalarında üniversitedeki eğitim programlarının çok kültürlü eğitim terimlerinin verdikleri anlamları, öğretmen adayların algılarını daha iyi anlaşılmasını amaçlamışlardır. Grant & Koskela (1986) ise üniversitede alınan çok kültürlülük eğitimi ile uygulama esnasındaki öğretmenlerin eğitim arasındaki ilişkiyi araştırmışlar çıkan bulgularda öğretmen adaylarının çok kültürlülük programı alanların eğitimin kapsamlı olmadığı ve çoğunlukla birbirini tekrar eden konulardan oluştuğu bulunmuştur. Devamında ise üniversite bittikten sonra çalışma hayatında okullarda aldıkları çok kültürlü eğitim programını uygulamayı denemedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Polat (2012), okul müdürlerinin çok kültürlülüğe ilişkin tutumlarını adlı çalışmasında, okul müdürlerine çok kültürlülük eğitim ile ilgili hizmet içi eğitim ve duyarlılık eğitimi verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Araştırmalarda ortaya çıkan diğer bir bulguda gerekli alt yapıya sahip olmayan birçok öğretmenin farklı kültürlerden olan öğrenciler için öğrenme ortamını kurgulama konusunda yeteri kadar hazır olmadıklarını göstermiştir (Başbay & Bektaş, 2009).

Genel anlamda çokkültürlü eğitim; etnik, din, ırk, dil, cinsiyet, yaşam bölgesi gibi kültürel özelliklere bağlı farklılıkların olduğu durumlarda, kimlik çatışması ve güç erkini azaltmak için, toplumun farklı kültürel özelliklerine hitap eden eğitim felsefesi ve uygulamalarının örgün eğitime yansıtılması ve kültürel çeşitliliği teşvik etmek için demokratik değerlere dayalı eğitim eşitliğini sağlayan karma okul iklimi olarak

tanımlanmaktadır. Çok kültürlü eğitim anlayışının örgün eğitimin erken dönemlerinde ele alınmasının öneminden yola çıkılarak ele alınan bu çalışma okul öncesi öğretmenlerinin çok kültürlü eğitime yönelik algısal olarak bilgi seviyelerini ve tutumlarını incelemek amacıyla yapılmıştır.

### **Araştırmanın Amacı**

Araştırmanın amacı okul öncesi eğitim kurumu olan anaokullarında ve ilkokul bünyesinde bulunan anasınıflarında görevli öğretmenlerinin çok kültürlü ve kültürlülük tutumlarını görüşlerini belirlemektir. Bu amaca ulaşmak için şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Okul öncesi öğretmenlerinin çok kültürlü eğitime yönelik tutumları nelerdir?
2. Okul öncesi öğretmenlerinin çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarında yaşa göre anlamlı farklılık var mıdır?
3. Okul öncesi öğretmenlerinin çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarında lisans tutumlarında eğitimlerini aldıkları üniversitenin bulunduğu bölgeye göre anlamlı farklılık var mıdır?
4. Okul öncesi öğretmenlerinin çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarında meslekteki kıdemlerine göre anlamlı farklılık var mıdır?
5. Okul öncesi öğretmenlerinin çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarında boş zamanlarında yaptıkları etkinliklere göre anlamlı farklılık var mıdır?
6. Okul öncesi öğretmenlerinin çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarında görevli oldukları okulun bulunduğu bölgeye göre anlamlı farklılık var mıdır?

### **Gereç ve Yöntem**

#### **Araştırmanın Modeli**

Araştırma, tarama modelinin kullanıldığı, betimsel nitelikte bir çalışmadır. Bu tarama modeli, araştırmada konu olan olgu - olay kişi ya da nesne, kendi koşulları içinde olduğu gibi tanımlanan bir yaklaşım olarak ifade etmektedir. Araştırma, nicel araştırma yaklaşımına göre desenlenmiştir (Karasar, 1998).

#### **Çalışma Grubu**

Çalışmanın evrenini Düzce ilinde yer alan okul öncesi öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise resmi anaokulu ve anasınıflarında görevli 5 erkek ve 86 bayan

olmak üzere 91 okul öncesi öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında yer alan tüm öğretmenlere ulaşılmış ve uygulanan ölçekten, hatalı veya eksik doldurulanlar ayrıldıktan sonra toplam 90 ölçek formu değerlendirmeye alınmıştır.

### **Veri Toplama Araçları**

Çalışmada veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından geliştirilen örneklem grubuna yönelik yaş, mesleki kıdem, lisans eğitimi alınan bölge, boş zamanlarında yaptıkları etkinlikler, görevli oldukları okulun bulunduğu bölgeye ilişkin demografik bilgileri edinmeye yönelik beş sorunun yer aldığı ‘Kişisel Bilgi Formu’ ile Joseph G. Ponterotto (1998) ve arkadaşları tarafından geliştirilen, Yazıcı, Boşal ve Toprak (2009) tarafından yeniden düzenlenen “Öğretmenlerin Çok kültürlü Tutum Ölçeği’nin (ÖÇTÖ)” kullanılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .74 olarak bulunmuştur. Ölçek, öğretmenlerin öğrencilere yönelik verilecek eğitimde esas olabilecek farklı kültürler ile ilgili tutumlarını ölçmek üzere 20 sorudan oluşmaktadır. Her bir madde 5’li likert tipi şeklinde “kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum, kesinlikle katılıyorum” şeklinde derecelendirilmiştir.

### **Verilerin Analizi ve Çözümlemesi**

Çalışmaya katılan öğretmenlerden toplanan veriler istatistik tekniklerden aritmetik ortalama, standart sapma, yüzde ve varyans analizi kullanılarak çözümlenmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin çok kültürlü eğitime yönelik görüşlerinin yaş, mesleki kıdem, lisans eğitimlerini aldıkları üniversitenin bulunduğu bölge, görevli oldukları okulun bulunduğu bölge, yaşadıkları bölge değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için T-testinden Kruskal Wallis tertinden; kıdeme göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için de Varyans analizi testinden yararlanılmıştır. Verilerin istatistiksel analizleri için SPSS 16 programı kullanılmış ve hata payı üst sınırı 0.05 olarak kabul edilmiştir.

## **Bulgular**

Bu bölümde, çalışmada ele alınan problemin çözümü için toplanan verilerin istatistiksel çözümlenmeleri sonucunda elde edilen bulgulara ilişkin ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir.

**Tablo 1:** Okul öncesi öğretmenlerinin çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarına yönelik betimsel istatistikler (N=90)

	<b>X</b>	<b>Ss</b>
<b>Tutum Düzeyi</b>	114.40	6.40

\*  $p < 0.05$

Tablo 1'e göre okul öncesi öğretmenlerinin çok kültürlü eğitime yönelik tutum düzeylerinin genel olarak yüksek olduğu ( $X = 114.40$ ) bulunmuştur. Buna göre elde edilen veriler, okul öncesi öğretmenlerinin çeşitli kültürel farklılıklara yönelik çok kültürlü eğitime bakış açılarının pozitif yönde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin çok kültürlü eğitime yönelik tutumları, lisans eğitimlerini aldıkları üniversitenin bulunduğu bölge (Karadeniz Bölgesi, Doğu Anadolu Bölgesi, Güney Doğu Anadolu Bölgesi, Ege Bölgesi, Akdeniz Bölgesi, İç Anadolu Bölgesi), mesleki kıdemi, okulun bulunduğu yer yani görev yeri (köy, merkez), gibi çeşitli değişkenler bakımından incelenmiş ve bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

**Tablo 2:** Okul öncesi öğretmenlerinin lisans eğitimlerini aldıkları üniversitenin bulunduğu bölge değişkenine göre çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarına yönelik betimsel istatistikler (n=90)

<b>Varyansın Kaynağı</b>	<b>Kareler Toplamı</b>	<b>sd</b>	<b>Kareler Ortalaması</b>	<b>F</b>	<b>p</b>
Gruplararası	105.865	19	35.134		
Gruplar içi	6508.155	71	56.231	.832	.030*
Toplami	6610.920	90			

\*  $p < 0.05$

Tablo 2'ye göre okul öncesi öğretmenlerinin çok kültürlü eğitime yönelik tutum düzeylerinin lisans eğitimlerini aldıkları üniversitenin bulunduğu bölgeye göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür. Yapılan değerlendirmelerde çok kültürlü eğitime yönelik tutumlar arası en yüksek düzeyde farklılığın Doğu Anadolu Bölgesi ile Marmara Bölgesi arasında olduğu görülmüştür. Bu değişimler arasında yapılan bölgesel değerlendirmelere göre yedi bölge arasında çok kültürlü eğitime yönelik en olumlu bakış açısına Marmara bölgesinde eğitim alan öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin yaş değişkenlerine göre, çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi Tablo 2'de sunulmuştur.

**Tablo 3:** Okul öncesi öğretmenlerinin çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarının yaş değişkenine göre Kruskal Wallis Testi sonuçları (n=90)

Yaş	Kareler Toplamı	sd	$\chi^2$	F	p
20-29	1020.765	61			
30-39	3508.155	29	34.255	.832	.040*
40 yaş ve üzeri	6610.920	90			

\*  $p < 0.05$

Tablo 3'te yer alan Kruskal Wallis testi sonuçları incelendiğinde, okul öncesi öğretmenlerinin çok kültürlü eğitime yönelik tutum puanlarının yaş değişkenine göre [ $t(90) = 0.040$ ;  $p < 0.05$ ] istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir ( $p = .040$ ). Öğretmenlerin çok kültürlülük hakkındaki genel görüşleri, yaşa göre değişmektedir. Yapılan incelemelerde yaşlara bağlı farklılığın 20-29 yaş arası öğretmenler ile 40 yaş üzeri öğretmenler arasında olduğu görülmüştür.

Okul öncesi öğretmenlerinin çok kültürlü eğitime yönelik lisans eğitimlerini aldıkları üniversitenin bulunduğu bölgeye (Karadeniz Bölgesi, Akdeniz Bölgesi, Doğu Anadolu Bölgesi, Güney Doğu Anadolu Bölgesi, Ege Bölgesi, İç Anadolu Bölgesi) göre karşılaştırılmasına ilişkin varyans analiz sonuçları Tablo 3'de sunulmuştur.

**Tablo 4:** Öğretmenlerin boş zamanlarında yaptıkları etkinlikler değişkenine göre çok kültürlü eğitime yönelik tutum sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	57.881	48	9.647	.228	.047
Gruplar içi	6556.038	42	42.278		



Toplam	6610.920	90
--------	----------	----

\* p < 0.05

Tablo 4'te yer alan varyans analiz sonuçları incelendiğinde, okul öncesi öğretmenlerinin çok kültürlü eğitime yönelik tutum puanlarının boş zamanlarında yaptıkları etkinlikler değişkenine göre [ $t(90) = 0.047$ ;  $p < 0.05$ ] istatistiksel olarak anlamlı bir değişim gösterdiği görülmektedir ( $p=.047$ ). Öğretmenlerin, çok kültürlü eğitime yönelik düşüncelerinin hangi boş zaman etkinlikleri arasında değiştiğine ilişkin yapılan incelemelerde bu anlamlı farkın, boş zamanlarında okuma etkinlikleri ile gezme etkinlikleri yapan gruplar arasında olduğu görülmüş ve farkın okuma etkinlikleri yapan grubun lehine olduğu belirlenmiştir.

**Tablo 5:** Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre çok kültürlü eğitime yönelik tutum sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	40.163	53	13.388	.322	.810
Gruplar içi	6570.757	37	41.587		
Toplam	6610.920	90			

\* p < 0.05

Tablo 5'te yer alan varyans analiz sonuçları incelendiğinde, okul öncesi öğretmenlerinin çok kültürlü eğitime yönelik tutum puanlarının mesleki kıdeme göre [ $t(90) = 0.810$ ;  $p < 0.05$ ] istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir ( $p=.810$ ). Öğretmenlerin, okullarında karşılaştıkları çok kültürlü eğitim uygulamaları hakkındaki düşünceleri, hizmet yılına göre değişmemektedir.

**Tablo 6:** Okul öncesi öğretmenlerinin çok kültürlü eğitime yönelik tutum puan ortalamalarının görevli oldukları okulun bulunduğu yere (köy-merkez) göre değişkenine göre karşılaştırılması (n=90)

Değişkenler	Alt Gruplar	$\bar{X}$	Ss	t	p
Okulun Bulunduğu Yer	Köy (18)	91.28	6.27	.71	.020
	Merkez (144)	137.52	6.43		

\*  $p < 0.05$

Tablo 6 incelendiğinde çok kültürlü eğitime yönelik tutum puan ortalamalarının köyde görev yapanların ( $X=91.28$ ) merkezde yapanların ( $X=137.52$ ) olduğu görülmektedir. Köy ve merkezde görev yapan okul öncesi öğretmenlerinin çok kültürlü eğitime yönelik tutum puanları varyans analizi ile karşılaştırılmış ( $t =0.71$ ) t değerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ( $p=0.020$ ). Buna göre yapılan betimsel analizde merkezde görev yapan öğretmenlerin çok kültürlü tutumlarının köyde görev yapan okul öncesi öğretmenlere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

### **Tartışma ve Sonuç**

Araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin çok kültürlü eğitime yönelik tutumları 90 katılımcıdan toplanan veriler üzerinden test edilmiştir. Çalışma sonuçları okul öncesi öğretmenlerinin çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarının genel anlamda olumlu ve yüksek olduğunu göstermiştir. Alanyazında genel anlamda eğitimcilerin çok kültürlü eğitime yönelik bakış açılarının olumlu düzeyde olduğuna dair yapılan pek çok çalışma mevcuttur (Yılmaz & Yılmaz, 2012; Polat 2012; Çoban, Karaman & Doğan 2010). Buradan hareketle, toplumun eğitilmesini üstlenen bireylerin, kültürel farklılıkların entegre edildiği bir çokkültürlü eğitim sisteminin etkili olacağı inancına sahip olduklarını göstermektedir.

Çalışmada öğretmenlerin yaş, lisans eğitimlerini aldıkları üniversitenin bulunduğu bölge, boş zamanlarında yaptıkları etkinlikler, görevli oldukları okulun köyde ya da merkezde olması durumlarına göre çok kültürlü eğitime yönelik bakış açıları arasında anlamlı farklılık olduğu görülürken, mesleki kıdem değişkenine ilişkin ise farklılaşma bulunmadığı görülmüştür. Yapılan pek çok çalışmada da eğitimcilerin çok kültürlülük bakış açılarının yaş ve üniversite eğitimini aldıkları bölgeye göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür (Uydaş & Genç, 2015; Başbay ve Bektaş, 2009). Benzer şekilde Demir & Başarır (2013), yerleşim yeri değişkeninin çok kültürlülüğe bakış açısına etkisini incelemişler ve eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının çok kültürlü yeterlik algılarının yerleşim yerine göre değiştiğini saptamışlardır.

Verilere göre lisans eğitimini aldıkları bölgeye göre okul öncesi öğretmenlerinin tutumlarına yönelik yapılan incelemelerde ise Marmara bölgesinde eğitim görmüş öğretmenlerin diğer bölgelerde lisans eğitimini gören öğretmenlere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek oranda çok kültürlü eğitime yönelik olumlu tutuma sahip

oldukları görülmüştür. Bu durumun ise Marmara bölgesinde yer alan farklı etnik kültürlerin çeşitliliğine dayalı sosyal yapı ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

İl merkezinde görev yapan okul öncesi öğretmenlerinin, köyde görev yapan öğretmenlere oranla daha yüksek düzeyde çok kültürlü eğitime yönelik tutum puanlarına sahip olduğu görülmüş ve bu durumun ise il merkezlerinin köylere göre daha yoğun bir biçimde çok kültürlü sosyal yapıya sahip olması ile ilişkili olduğu düşünülmüştür. Demir & Başarır (2013), da özellikle büyükşehirlerden gelen öğretmenlerin kendilerini çok kültürlü eğitim açısından daha yeterli buldukları sonuçlarına ulaşmışlardır.

Çalışmada öğretmenlerin çok kültürlülüğe yönelik bakış açıları boş zamanlarını nasıl değerlendirdikleri ile yakın ilişkili bulunmuştur. Her toplumun ortak bir kültürü vardır. Ancak aynı toplum içinde insan toplulukları ortak geçmişleri, yaşadıkları bölge, ekonomik uğraş alanları ve sosyoekonomik statülerine göre farklı kültürler geliştirmektedirler (Cırık, 2008).

Çok kültürlülük, farklı etnik kökenlere sahip bireylerin bir arada yaşayarak oluşturdukları bir yapıdır. Farklı etnik kökenlere sahip bireyler; ırk, etnik köken, sınıf, dil, din, yaş, yaşanılan ortam, sosyal, eğitim ve ekonomik statü gibi geniş bir perspektifte düşünülebilir (Başbay & Bektaş, 2009; Peterson, 1991; Valentiin, 2006). Çok kültürlü eğitim, öğrenme ortamında çıkan tüm sorunlara karşı duyarlı, çözüm üretme sürecinde aktif ve demokratik bir eğitim anlayışını benimseyen eğitimciler ile gerçekleştirilebilir. Bu kapsamda gerçekleştirilen çalışmada, elde edilen bulgular okul öncesi öğretmenlerinin çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarının genel olarak ortalamanın üzerinde ve olumlu yönde olduğunu göstermektedir. Bu durum, Hasırcı & Gözük'ün (2012), sınıf öğretmenlerinin çok kültürlülük tutumları ve düşünme stillerine yönelik çalışmalarında elde ettikleri sınıf öğretmenlerinin çok kültürlülüğe karşı olumlu tutum sergiledikleri bulgusu ile örtüşmektedir. Benzer şekilde Capella-Santana (2003), araştırmasında mesleki kıdemden ziyade öğretmen adaylarının çok kültürlü tutum ve bilgilerinin adayların bir öğretmen hazırlık programına katıldıklarında pozitif yönde değiştiği sonucuna ulaşmıştır. Adaylardaki değişimde kültürel/etnik çeşitlilik, çok kültürlü ve iki dilli eğitim ve öğrencilerden edinilen saha deneyiminin etkisinin olduğu görülmüştür. Diğer çalışmalarda da Szabo & Anderson (2009), Damgacı & Aydın (2013), eğitimcilerin çokkültürlü eğitime ilişkin tutumlarının geliştirilmesi ve çokkültürlü eğitime yönelik olumlu bir tutuma sahip olabilmeleri için farkındalık düzeylerinin yükseltilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Çalışmada okul öncesi öğretmenlerin etnik, cinsiyet ve kültürel farklılıklara sahip çocuklara karşı eşit eğitim hizmeti sunmalarının ve çok kültürlü eğitime yönelik olumlu

yaklaşmalarının görev yaptıkları bölge, eğitim gördükleri bölge değişkenlerine göre farklılaştığını ancak mesleki kıdem ve yaşa göre farklılaşmadığını ortaya koymaktadır. Benzer şekilde Yazıcı, Başol ve Toprak (2009) yaptıkları çalışmalarda elde ettikleri, öğretmenlerin yaş ve cinsiyet değişkenine göre çok kültürlü eğitime yönelik öğretmen tutumlarında farklılaşma olmadığını, öğretmenlerin mezun oldukları fakülte, çalıştıkları ilköğretim kademeleri ve çalıştıkları okulun köy ya da merkezde olmasına göre çok kültürlülük eğitimine bakışlarında farklılık olduğu bulguları, çalışmanın sonuçlarını desteklemektedir.

Sonuç olarak; okul öncesi öğretmenlerinin çok kültürlü eğitime yönelik olumlu bakış açlarına dayanarak okul öncesi dönemde çok kültürlü eğitim etkinliklerine tüm eğitim bölgelerinde özellikle kırsal kesimde yer verilmesinin, bireylerin bütünsel anlamda gelişimlerine destek sağlayabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle mevcut öğretim programlarında kültürler arası etkileşimle ilgili ayrıştırılmış temalar düzenlemek yerine, programların geneline entegre edilmiş bir sistemin oluşturulmasının daha anlamlı olacağı düşünülmektedir.

Araştırma sonuçlarına dayanılarak şu öneriler getirilebilir:

- İlçede ve köyde görev yapan okul öncesi öğretmenlerinin çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarının artırılması için farklı kültürel ve etnik kökenden gelen öğrencilerin bulunduğu sınıflarda eğitim yaşantısı olanağı sağlanabilir.

- Okul öncesi dönem çocuklarına kendi kültürünü tanıtan programlar uygulanmalıdır.

- Hizmet öncesi eğitimde okul öncesi öğretmenlerin çok kültürlü eğitim konusunda tutumlarının artırılması ders içi etkinlikler ve kültürel farklılıkları olan öğrencileri olan sınıflarda alan uygulaması yapılmalıdır.

- Okul öncesi dönem çocuklarının farklı kültürleri tanımaları konusunda paket programlar oluşturularak yaygınlaşması sağlanmalıdır.

- Farklı kültürleri tanıma eğitiminde uygulanabilecek yöntem ve etkinlikler ile ilgili araştırmalar yapılmalı ve literatüre kazandırılmalıdır.

### **Kaynakça**

- Aksan, D. (2000). *Her yönüyle dil*. Türk Dil Kurumu Yayınları: 439:55.
- Başbay, A., Bektaş, Y. (2009). Çok kültürlülük bağlamında öğretim ortamı ve öğretmen yeterlikleri. *Eğitim ve Bilim*, 34, 30-43.
- Bulut, C. & Başbay, A. (2014). Öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algılarının incelenmesi. *K. Ü. Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(3), 957-978.
- Capella-Santana, N. (2003). Voices of teacher candidates: Positive changes in multicultural attitudes and knowledge. *Journal of Educational Research*, 96, 182-190.
- Cırık, G. (2008). Çok kültürlü eğitim ve yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 34, 27-40.
- Çoban, Karaman & Doğan (2010). Öğretmen adaylarının kültürel farklılıklara yönelik bakış açılarının çeşitli demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 10,1.
- Damgacı, F. & Aydın, H. (2013). Akademisyenlerin çokkültürlü eğitime ilişkin tutumları elektronik *Sosyal Bilimler Dergisi Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(45), 325-341.
- Demir, S. & Başarır, F. (2013). Çok kültürlü eğitim çerçevesinde öğretmen adaylarının öz-yeterlik algılarının incelenmesi. *International Journal of Social Science*, 6(1), 609-641.
- Demir, S. (2012). Çok kültürlü eğitimin Erciyes Üniversitesi öğretim elemanları için önem derecesi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(4), 1453-1475.

- Diaz, C.F. (1994). Dimensions of multicultural education: Implications for higher education. *Phi Kappa Phi Journal*, 74(1), 9-13.
- Fritzsche, P. (2001). Unable To Be Tolerant? (Ed. Russell Farnen, Peter Fritzsche, Ivan Kos, Rüdiger Meyenberg), *Tolerance In Transition*, Oldenburg: BIS.
- Gasbarro, S. L. & Matthews, D. (1994). *New teachers' perceptions of the meaning of the term 'multiculturalism' in preservice education*. Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association, LA: New Orleans.
- Gay, G. (1994). A synthesis of scholarship in multicultural education. <http://www.ncrel.org/sdrs/areas/issues/educatrs/leadrs/le0gay.htm> Adresinden 5 Haziran 2012 Tarihinde Edinilmiştir.
- Grant, C. & Koskela, R. (1986). Education that is multicultural and the relationship between preservice campus learning and field experiences. *The Journal of Educational Research*, 79 (4), 197-204.
- Güven, E. D. (2005). Eğitim üzerine yinelenen eleştiriler, alternatif öneriler. *Pivolka*, 4(17), 6-8.
- Hasırcı, Ö. K. & Gözük, Ö. (2012). *Sınıf öğretmenlerinin çok kültürlülük tutumları ile düşünme stilleri arasındaki ilişki*. 2. Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi, Bolu.
- Karasar, N. (1998). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.s:77.
- Middleton, V. A. (2001). Increasing preservice teachers' diversity beliefs and commitment. *The Urban Review*, 33(4), 343-361.
- Peterson, P.B. (1991). Multiculturalism as a generic approach to counseling. *Journal of Counseling and Development*, 70, 6-12.
- Polat, S. (2012). Okul müdürlerinin çokkültürlülüğe ilişkin tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 42, 334-343.
- Ponterotto, J. G. (1998). Charting a course for research in multicultural counseling training. *Counseling Psychologist*, 26, 43-68.
- Szabo, S. & Anderson, G. (2009). Helping teacher candidates examine their multicultural attitudes. *Educational Horizons*, 87(3), 190-197.
- Tuzcuoğlu, N., Betül-Tunç, A. (2014). *Aile katımlı proje tabanlı öğrenme yaklaşımının 60-72 aylık çocukların farklı kültürlere bakış açısına etkisinin incelenmesi*. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi. Yıl: 2, Sayı: 7, Aralık, s. 510-521
- Valentiin, S.(2006). Addressing diversity in teacher education programs. *Education*, 127(2),196-202.
- Yılmaz, F. & Yılmaz, S. A. (2012). Çokkültürlülük projesi: E-Twinning uygulamalarına ilişkin öğrenci görüşleri. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4, 8.